

OKAZYJA (48) *sb f*

-k- (26), -kk- (11), -cc- (10), -c- (1); -z- (37), -s-, -f- (10), -ff- (1); -y- (23), -i- (18), -yi- (3), -j- (1).

o jasne; -ka- (35), -kã- (2); -kã- *BielKron*; -ka- : -kã- *Phil* (1:1); końcowe a pochylone.

sg *N* okazyjã (11). ◇ *G* okazyjéj (6); -éj (1), -(e)j (5). ◇ *A* okazyją (14). ◇ *I* okazyją (8) [w tym: -am (1)]. ◇ *pl N* okazyje (1). ◇ *G* okazyj (3) [w tym: -ij, -iy, -y]. ◇ *A* okazyje (5) [w tym: -ae (1), -e (1)].

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) – XVIII w.

1. Sposobność, sprzyjające warunki; przypadek, traf; *occasio* *Modrz, Calag, Calep, Cn; commoditas Calag; ansa, auspiciu, campus, cardo, casus, cursus, facultas, lotus, materia, occasus, opportunitas, tempestas, tempestivitas, tempus, via Cn* [*occasio* – czas, przystęp, pogoda ku ktorej rzeczy, potemność, przyczyna *Mącz* 258a; – *est opportunitas temporis, przyczyna, okazyja Calep; pogoda na co, wczesność, czas kobry, okazyja; powód do czego, okazyja, przyczyna; wielki powód, nadatek, powab, nagoda abo nagodna rzecz – occasio Cn*] (30) : *MurzNT* 111; *Okkázia* podobno/ trefunkiem może zwác *RejZwierz* 114v; *BiałKaz* K2; *ModrzBaz* 103; bo w̄m̄ wiesz co okkazye vmieią, ktore łatwie ci arripiunt ktokomu szkodzić chce. *ActReg* 55; bo Młynárze á Miernicy [...] rzadki nie złodziey: máią to z náuki ieden od drugiego/ á z okázyey/ że mieć rzadko gofpodarz łam przydzie/ ále/ álbo párobká/ álbo dziewczkę pośle *GostGosp* 140.

okazyja do czego (1): *A* Zeby pretextem vchwały téy Conſtituciéy przerzeczonéy *Anni* 1591. około łądzenia żołniérzów przez Hetmáná/ [...] okkázia nie vroflá do enerwáciiey kárności żołniérzkiéy *SarnStat* 436.

Przysłowie: Stára ielt przypowieść że okkázya [!] czyni złodzieie. *ModrzBaz* 103.

Fraza: »przydzie okazyja« (1): przydzie okazyja *ActReg* 81.

Zwroty: »czekać na okazyją« (1): *Gelegenheit* erwarten. Czekác ná okázya. [...] *Expectare* occasionem. *Calag* 227b.

»da(wa)ć (*a. podać*) okazyją; okazyja się podawa« = *dare occasionem Calag* [szyk zmienny] (3:1): *Calag* 227b; Zlec by tak Młwy Panie pierwey te znizic, naktore się okazyja podawa, apotym drugie in summo periculo zostawic *ActReg* 117; iefliże fie chce *W. Kró. M. z przodki fwémi zrównác/ áto Pan Bóg dáie W. Kró. M. pobudkę teraz y okázia/ nietylko zrównác/ ále y oné zámierzyć wiele może W.K.M. SarnStat* *3v; *VotSzl* A2.

»okazyjej dostać« = *habere occasionem Calag* (2): *Calag* 227a; Dwá młodzieńcy s *Syrákuzanow* *ſimultatem* miedzy łobą s przyczyny miłości mieli/ bo ieden drugiego pánnę poiął/ *occalfyey* doftawłzy/ gdy on nie był/ ná ten czás/ obecnym w Mieſcie *Phil* Q4.

»mieć okazyją [cum inf]« (1): Onegoby chwałá boża roſkolfowálá/ á onę ſwyát s fwemi przyſmáki/ wczemby nyepriyacyel duſſny myál wyelká okkázya małżeńſtwo wasnić *GliczKſiąż* P6.

»opuścić okazyją« (1): *Gelegenheit* verlaumen. Opuścić pogodę/ okázya. *Negligere* occasionem. *Calag* 228a.

»szukać okazyj [ze zdaniem dopełnieniowym]« (1): Szukac *occasy* [...] niebyłoliby to Panu *Kanclerzowi cordi frimarczyc* się na *Lezaisk* zemną miedzyrzeczem *ActReg* 80.

Szereg: »okazyja, (i) pogoda (a. czasy pogodne)« [szyk 2:2] (4): *Calag* 227a, 228a; iákoż tego łańce bożey nie przypisowác/ że Niemcy/ [...] Hiłzpani/ możné narody/ woynę wiodą z tym nieprzyjacielem [...]: téy pogody y okkazyiéy iefli záżywiemy/ będziem da pan Bóg ná wieki wolni *OrzJan* 67, 106.

Wyrażenie przyimkowe: »za okazjią« (5): *ActReg* 149 [2 r.]; owaby iednák mym zdániem gránic fwyh potężnie łtrzec mogli/ á zá occáfią dáley czego dokázác. *GrabPospR* N2v; *CzahTr* G2.

~ *za okazjią czyją* (1): Pod ten czas gdym do w̄m wskazał około widzenia się w̄m rozumiałem, ze zamych wiele occasij mogło nam do tego łatwie przyści *ActReg* 93. ~

a. Okoliczności, sytuacja (3) : ma tedy ocyec synowi łwemu dopomógác/ áby yemu przyczynę yákáľzkolwyek yednáł żeby fie grzełfenya wyárował. Aleć żadna inłfa okkázia nye yełt pewnyeyłfa nád małżeńłtwo. *GliczKsiąż* P4; iákoby o obronie oyczyzny náłzey/ o lepłzym porzádku/ y zgodzie w niey/ *ferio* rádźili/ ná włzytkie *pericula* y okázye pilne oko mieli. *VotSzl* A2v.

Wyrażenie przyimkowe: »wedla okazjiej« (1):

~ *W połączeniu szeregowym* (1): otwarzáli záwłze Biskupi Rzymłcy/ y iefzcze otwarzáiá te łkárby kołcielne duchowne/ vdzieláiáć ich ludziom chrzełciáńłkim/ wedla ich nabożeńłłtwá/ wedla ich czáfu/ occázyey/ potrzeby *ReszList* 151. ~

2. Przyczyna, powód; occasio Calep, Cn; causa JanStat, Cn; nomen, ratio Cn [przyczyna – occasio Cn] (17) :

okazyja czego (7): *ReszList* 142; *ActReg* 148; *Phil* R2; Pogłówné tych poźłednich wieków włpomináiá zá Zygmunłá, 1520 gdy Turcy Ludwiká Królá porázili: A toć byłá włafna okkázia ták wielkiégo podatku *SarnStat* 348, 348, 619; iz kácerłłtwá łá okázya y początkiem włzelkiew rołpułty żywotá ludzkiego *PowodPr* 42.

okazyja do czego (1): zdało się Im Panu Marszáłkowi Koronnemu [...] wto weirzec iakoby Zołnierze [...] iakiew okaziew do rozruchow [...] ansam niedali. *ActReg* 147.

okazyja czemu (1): Iżby fie okázia potwarzom, łwarom, y krzywoprzyięgániu odcięłá [...]: tedy [...] Dilácię pozwaláiá do dwu niedziel ná Wiziá *SarnStat* 1284.

Zwroty: »okazyją dáć; dana okazjią« = *data causa JanStat* (2;1): tak mi się tez in hac victoria to nie gmysli stało zę się około praedam woisko mi pogomoniło [...]. A znaczni też ludzie niektorzy szarpaniem koni okazjią dali zwieczora *ActReg* 63, 147; *SarnStat* 619.

»oddác, odjáć okazjią; okazji się odcięłá« (1;1; 1): W ktore niebełpieczeńłtwo dlatego był W.M. bez wáptenia Pan BOg wpáść dopułcił/ áby iáko Dawidowym niekiedy/ ták teraz W.M. vpadkiem/ y z vpadku záś zbáwiennym powłtánim błádzącym owieczkom odiał włzeláką occáfią rołpácźánia *ReszList* 142; *Phil* R2; *SarnStat* 1284.

Szereg: »przyczyna, (albo) okazjią« (2): *Calep* [720]b; iżby Sędźia mógl wiedziéc/ iefli iefł dána álbo nie dána przyczyná álbo okázya [*data necne fuerit plebeio causa JanStat* 604] ráníenia Szłáchćicá *SarnStat* 619.

a. Pretekst, pozór; occasio JanStat (6) :

W połączeniach szeregowych (4): Ktemu wŕszytkie okazyie/ bárwy/ łztuki/ przyczyny/ chytróści/ zdrády/ wymyłly/ [...] żadnému człówiekowi/ którégobykolwiek záwołánia/ łtanu/ płci/ álbo dołtoieńłtwá byl/ [...] niehcemy bydź pomocné *SarnStat* 52, 52, 979 [2 r.].

Zwrot: »okazyj [*do czego*] szukać« (1): okróm tákowych przyczyn/ które pímmem y łłowem Bożym łą wyráżóné/ żadnych okazyj do niemiefzkánia powinnégo w małżeńłtwie/ álbo do rozwođu łzukáć łobie nie bęđziemy. *SarnStat* 638.

Wyrażenie przyimkowe: »na okazyją [*czego*]« = *pod preteks* (1): iednacze łpífek Cełárłkiego dekretu vkazáli Luteryanom/ [...] próżąc y nápominájąc zwłáłzczá około wiáry/ [...] áby ná okkafią wiáry innych czyich poddáných do łiebie nienámowili *BielKron* 210v.

3. *Potyczka zbrojna, bitwa, wojna* (1) : Y my ná okazyją mułim łye gotowác. *KochMarsz* 153.

Synonimy: **1.** *czas, pogoda, potemność, trefunek;* **2.** *przyczyna;* **a.** *barwa;* **3.** *potrzeba.*

MM